

INDALECI CASTELLS I EL CENTENARI DE LA BATALLA DEL PONT DE GOI

Francesc Murillo Galimany

Introducció

L'any 2005 es compleix el 75è aniversari de la mort d'Indaleci Castells i Oller (Valls 1864-1930), un vallenc polifacètic, emprenedor, que per damunt de tot fou un enamorat de la seva ciutat. Al llarg de la seva vida ostentà importants càrrecs públics i participà activament en diferents iniciatives per impulsar la ciutat en diferents àmbits. Entre les nombroses activitats en què deixà la seva empremta, hi trobem les festes que es celebraren l'any 1909 per commemorar el centenari de la batalla del Pont de Goi. En aquest article, exposarem l'organització i celebració de les esmentades festes i intentarem conèixer quin paper hi tingué Indaleci Castells, que en aquelles dates era alcalde de Valls.

El fet històric i el seu ressò al llarg del temps

Fa prop de dos-cents anys, el 25 de febrer de 1809, tingué lloc la batalla de Valls, dins el context de la guerra del Francès. Aquest és el nom oficial d'una acció bèl·lica que a l'Alt Camp i a les comarques properes es coneix popularment com a batalla del Pont de Goi; un nom que, per altra part, empetiteix considerablement un camp de batalla que va comprendre una extensa part del terme de Valls (les partides de la Plana, la Martinquera, el Burgà, Sant Llorenç, la Granja, el Freixa, els Fontanals i la Serra) i la part més propera al riu Francolí del terme d'Alcover.

La batalla de Valls fou la conseqüència d'un seguit de moviments realitzats pels dos exèrcits bel·ligerants durant la segona quinzena del mes de febrer del 1809, que tingueren per escenari les comarques del Penedès, l'Anoia, la Conca de Barberà i l'Alt Camp. Al llarg d'aquells dies, el gruix del VII cos de l'Exèrcit francès, sota el comandament del general Laurent Gouvion Saint-Cyr, situat a les comarques del Penedès, portà a terme una sèrie d'accions i moviments per desorganitzar i destruir les forces espanyoles. Com a conseqüència d'aquestes operacions, el 22 de febrer els francesos i els seus aliats italians ocupaven Valls, el Pla i Cabra del Camp, i s'interposaven entre Tarragona, la base d'operacions de l'Exèrcit espanyol, i la Conca de Barberà, on, fruit de les accions franceses dels dies anteriors, es trobava concentrat el gruix del que es coneixia com a Ejército de la Derecha, això és, de les tropes espanyoles presents a Catalunya, sota la direcció del capità general, el general suís Teodor Reding.

Dos dies més tard, l'intent de Reding de tornar a Tarragona per l'estret de la Riba i l'antiga carretera que portava a Tarragona per la riba dreta del Francolí el va portar a establir contacte de matinada amb les avançades franceses que vigilaven el pont de Goi. Així es donà inici a una batalla que enfrontà prop d'onze mil soldats de l'Exèrcit espanyol, amb entre tretze i catorze mil de l'Exèrcit imperial. Si bé durant el matí els combats foren en general favorables a les tropes espanyoles, l'arribada de reforços imperials al migdia va equilibrar la situació, i va permetre a Gouvion Saint-Cyr llençar

El pont de Goi i el molí durant la missa de campanya del 28 de febrer de 1809. Al fons, la tenda de campanya de la Creu Roja i al davant la plataforma des d'on s'oficià la missa.

(AMV / Fons Josep Ollé Rivarés)

un atac general cap a les tres de la tarda que va desbaratar els seus contraris, que iniciaren la retirada perseguits per la cavalleria francesa.

La victòria francesa va provocar uns 2.000 morts i ferits espanyols i un nombre similar de presoners, a canvi de menys de 200 baixes pròpies. La batalla de Valls deixà fora de combat l'Ejército de la Derecha per espai d'uns mesos, tot i que Gouvion Saint-Cyr no va assolir l'objectiu de prendre Tarragona i a final del mes de març es va veure obligat a retirar-se cap a Barcelona. Amb tot, en tractar-se d'una victòria de l'Exèrcit napoleònic, el nom de Valls quedà immortalitzat a l'Arc del Triomf de París.

Tot i que la participació de vallencs en aquest combat fou molt minsa, pràcticament reduïda als que es trobaven enquadrats en regiments de tropes regulars, al llarg del segle XIX es va anar teixint una visió llegendària de la batalla, en la qual el pes d'aquesta l'havien portat els sometents de Valls i de les poblacions properes. Pel fet ser la batalla amb més entitat que havia tingut lloc a la rodalia de Valls, aquest va quedar estretament unit a la història de la ciutat i de la comarca, tant l'oficial com la popular. En aquest darrer cas, amb les modificacions i inexactituds que són pròpies de les històries que passen de pares a fills. Així, aquest fet d'armes restà en major o menor grau en el record col·lectiu de les successives generacions de vallencs.

Els primers intents de celebrar la commemoració de la batalla del Pont de Goi: la iniciativa privada

A partir del mes de maig de l'any 1908, arreu de l'Estat espanyol es començaren a organitzar un elevat nombre de celebracions commemoratives relacionades amb els fets històrics que es produïren durant la guerra de la Independència (1808-1814), el conflicte bèl·lic que a Catalunya coneixem com a guerra del Francès. Al llarg del 1908, molts municipis, com ara Madrid, Móstoles, Saragossa, Igualada, Manresa, el Bruch, Girona i Bailén, recordaren amb homenatges, la col·locació de monuments o plaques commemoratives, exposicions, actes de caràcter cultural, misses, creació de medalles commemoratives, etc. les accions bèl·liques que havien viscut cent anys abans.

En general, hi havia un ambient d'expectació davant de l'organització i celebració d'aquests actes, i un interès en recordar la guerra de la Independència. La premsa estatal se'n féu ressò; així, sovint apareixien notícies o ressenyes relacionades amb els actes que s'organitzaven o bé amb els fets històrics que es recordaven.

Es va generar un clima de fervor patriòtic més o menys accentuat depenent de les regions, ja fos respecte a l'Estat, la regió o el mateix municipi, en unes dates en què encara no feia una dècada que Espanya havia perdut les darreres colònies d'ultramar, i amb elles els darrers sentiments de potència que li restaven. No cal dir que la celebració dels combats d'una guerra que es va aconseguir vèncer servien, en part, per aturar el descens de la societat i per fer-li recordar uns temps que a ulls de l'opinió pública es presentaven com a millors.

Evidentment, les notícies dels actes que s'estaven celebrant també arribaven a Valls. Aquestes, molt probablement, van fer recordar a diversos vallencs interessats en la his-

tòria de la ciutat que el mes de febrer del 1809, durant la guerra del Francès, el nostre terme municipal havia estat escenari d'una batalla que també s'havia de tenir present. Així, a final d'estiu, davant de la proximitat de la data de l'efemèride que volien celebrar, aquest grup de vallencs començaren a treballar per tal que Valls també celebrés l'acte commemoratiu que li corresponia.

Aquesta primera iniciativa va arribar al conjunt de la ciutadania mitjançant una nota de premsa publicada al setmanari vallenc *La Veritat* el dia 5 de setembre de 1908. En l'esmentada nota, la redacció del setmanari recordava la possibilitat de commemorar la batalla amb els següents termes:¹ "S'atansa lo dia que cumplirán cent anys de la célebre batalla del Pont de Goy y, que sapiguém, no's realisa cap treball pera commemorar degudament les jornades que tinguren lloch a Valls durant la guerra del Francès.

Per no desmentir nostre ensopiment y apatia, també en aquesta ocasió anirém a la rerassaga dels demés pobles que tantes festes han celebrat durant los ultims mesos per commemorar les proeses realisades contra les tropes invasores de Napoleó."

En pocs dies, aquesta nota va rebre resposta de les mans d'un subscriptor (de qui desconeixem el nom) d'aquell setmanari, que féu arribar a la redacció un projecte de festes per commemorar la batalla del Pont de Goy. Aquest projecte, publicat per *La Veritat* el dia 12 de setembre, proposava un ampli ventall d'actes, entre els quals hi havia la celebració d'un solemne ofici de difunts, lliurar premis al treball i a la virtut, celebrar una missa de campanya a la plaça del Quarter, posar un monòlit commemoratiu al Pont de Goy, organitzar un certamen literari, fer un castell de focs al passeig de l'Estació, la publicació d'un número extraordinari dels setmanaris vallencs, etc. La redacció de *La Veritat* hi donava el seu suport i des de les seves pàgines animava els vallencs a unir-se "deixant de banda odís de partit y rancúnies personals", per tal de fer possible l'organització d'aquestes festes.²

Aquell mateix dia, *La Crónica de Valls*, l'altre setmanari vallenc, recollia en un article una notícia que apareixia al setmanari tarragoní *La Cruz* en la qual s'esperonava els vallencs a organitzar les festes del centenari per no quedar "a la rerassaga dels demés pobles". A més, també hi reproduïa el projecte de festes que havia publicat *La Veritat*, i acabava l'article tot manifestant el suport de *La Crónica de Valls* a aquesta iniciativa. En aquest aspecte, es comprometia a publicar un número extraordinari en ocasió del centenari de la batalla.³

A partir d'aquell dia, ens trobem *La Crónica de Valls* arrencada al costat de *La Veritat* per tal de promoure l'organització de les festes, ja fos amb escrits de les respectives redaccions o bé donant veu a vallencs que mostraven interès en què es celebrés aquell homenatge. Així, *La Veritat*, en el número del 19 de setembre, també es comprometia a publicar un número extraordinari i plantejava un sistema per fer possible l'organització dels actes del programa de festes mitjançant la cooperació de les diferents societats i entitats vallencs.⁴ Mentre que, per la seva part, el 3 d'octubre, *La Crónica de Valls*

¹ *La Veritat*, núm. 84, 5 de setembre de 1908, Valls, pàg. 2.

² "Lo centenari del Pont de Goy": *La Veritat*, núm. 85, 12 de setembre de 1908, Valls, pàg. 2.

³ "Batalla del Pont de Goy": *La Crónica de Valls*, núm. 169, 12 de setembre de 1908, Valls, pàg. 1.

⁴ "Tornant a la nostra": *La Veritat*, núm. 86, 19 de setembre de 1908, Valls, pàg. 2.

publicava un article signat per I. S. en què recollia el programa d'actes de caire cultural que proposava Eladi Homs en el seu *Almanaque de Valls* de l'any 1908, tot defensant la possibilitat d'incloure'l entre els actes de commemoració de la batalla. Aquest programa plantejava la celebració d'un certamen folklòric, a més dels de caràcter literari i històric i el muntatge d'una o diverses "exposicions locals de caracter historich y antiquari".⁵

Els articles publicats a la premsa i les iniciatives d'alguns vallencs aconseguiren el seu efecte i al llarg d'aquelles setmanes de setembre i octubre, la qüestió de les festes del centenari del Pont de Goi fou un dels temes més tractats pels vallencs. Sembla que en aquelles dates la gent en parlava constantment pels carrers, tot i que sovint els interlocutors, així com els vallencs en general, desconeixien força el fet històric que es volia commemorar. Així, per exemple, hi havia qui pensava que havia estat una derrota dels carlins, mentre que d'altres ignoraven completament per què s'havien de fer unes festes el mes de febrer de l'any següent.⁶

Però aquest primer intent d'organitzar el centenari no va acabar de quallar, i amb el pas de les setmanes la gent se'n va anar oblidant i es deixaren de publicar notícies a la premsa.

Així es va arribar a un punt que els vallencs que ho volien promoure van arribar a creure que no es celebraria cap acte commemoratiu i que l'únic que s'arribaria a fer per recordar els cent anys de la batalla seria els números extraordinaris que publicarien en els dos setmanaris vallencs en els dies propers a la data assenyalada. Entre final de novembre i començament de desembre, la premsa local es manifestà de nou per fer front al poc interès per les festes del centenari que mostrava la població i les entitats i institucions locals, tot intentant esperar de nou els vallencs mentre criticaven amb tristesa l'apatia i el desinterès vigent.⁷

L'organització i la celebració de les festes commemoratives

Aquest darrer intent de la premsa local no va aconseguir reactivar de nou el projecte de fer les festes. Així estaven les coses —amb poques expectatives de celebració del centenari— fins que, a començament de gener, es va tornar a activar d'una manera definitiva l'organització de les Festes del Centenari de la batalla del Pont de Goi. El principal promotor de la represa del projecte fou l'alcalde de la ciutat, Indaleci Castells, un vallenc enamorat de la seva ciutat i de la seva història.

Indaleci Castells tenia ben present la batalla de Valls, i davant de la proximitat de la data del seu centenari, en l'apartat de precís i preguntes de l'ordre del dia de la sessió del Ple de l'Ajuntament del 7 de gener de 1909, va plantejar seriosament a la corporació municipal "el deber en que está Valls de estudiar la forma de honrar la fecha del veinticinco de febrero próximo, centenario de la batalla del Pont de Goy".

⁵ "Las festas del Centenari": *La Crónica de Valls*, núm. 172, 3 d'octubre de 1908, Valls, pàg. 1 i 2.

⁶ Nautilus: "Parlemne de nou": *La Crónica de Valls*, núm. 180, 28 de novembre de 1908, Valls, pàg. 1.

⁷ "Vox in deserto...?": *La Veritat*, núm. 97, 5 de desembre de 1908, Vall, pàg. 1.

La corporació en pes donà suport a la proposta de l'alcalde des del primer moment, i prengué l'acord de designar les comissions de Festes i de Governació perquè es reunissin i estudiessin els actes que calia organitzar tan urgentment com fos possible per tal de poder-ho dur a terme.⁸ D'aquesta manera, s'iniciaren les gestions que portarien a la preparació de les festes en menys de dos mesos.

La reacció de l'Ajuntament, amb l'alcalde com a principal promotor, va animar de nou els vallencs que estaven interessats en la celebració de la commemoració de la batalla. No cal dir que la setmana següent la premsa s'hi abocava de nou amb entusiasme, i des de les pàgines de *La Veritat* sorgia el projecte d'aixecar una creu commemorativa dedicada als caiguts durant la batalla a prop del Pont de Goi.⁹

La idea fou ben acollida pels vallencs i des del mateix setmanari s'inicià una subscripció per tal d'aixecar l'esmentada creu. Aquesta, amb un aspecte similar al d'una creu de terme, feta de pedra i d'uns cinc metres d'alçada, va ser esculpida als tallers dels senyors Icart i Llagostera.¹⁰

L'Ajuntament va començar a treballar en ferm a partir del dia 9 de gener. D'una banda, les comissions encarregades de preparar el programa de festes treballaven a contrarellotge, mentre que per la seva part l'alcalde convocava els rectors, els presidents d'entitats i altres persones que considerava que podien aportar quelcom, per tal de consultar-los i demanar el seu parer o escoltar propostes sobre els actes que s'havien d'organitzar.

Pel que sembla, totes les persones consultades per Indaleci Castells li oferiren el seu suport, o el de l'entitat que representaven, per tal que "les festes que se celebrin en commemoració d'aquella jornada no desdiguin del bon nom de la ciutat y siguin dignes de l'acte a que van endressades"¹¹.

Aquestes gestions començaren a donar els seus fruits al llarg de la segona quinzena de gener, fins el punt que el dia 23 d'aquell mes la premsa local ja començava a anunciar una part considerable de l'incipient programa d'actes: els actes religiosos relacionats amb la Verge del Lledó, que tindrien lloc els dies 26 i 27 de febrer; el matí del 27 de febrer se celebraria la missa de companya al Pont de Goi i la benedicció de la creu, amb l'assistència d'autoritats, un regiment de cavalleria, el sometent, la coral Aroma Vallense i els nens de les escoles públiques (aquests dos darrers cantarien cançons de caire patriòtic).

També durant aquells dies s'inauguraria una exposició d'art antic, es lliurarien premis al treball i a la virtut, es farien balls populars (entre ells es proposava de recuperar-ne d'antics que feia anys que no es ballaven, com ara el de Don Joan de Serralonga), es farien castells i sortiria al carrer el bestiari popular. Finalment, com a cloenda, es dispararia un castell de focs.¹²

⁸ AMV. Fons Municipal de Valls. Llibre d'Actes Municipals, 1908-1909, pàg. 14r-v.

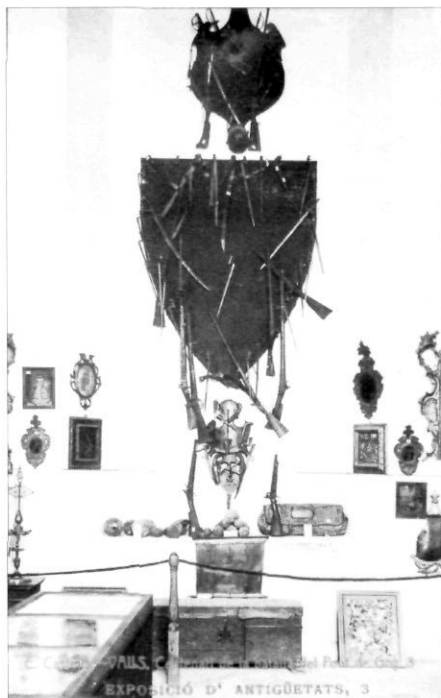
⁹ PREVERE G.: "Una idea". *La Veritat*, núm. 103, 16 de gener de 1909, Valls, pàg. 2.

¹⁰ *La Veritat*, núm. 106, 6 de febrer de 1909, Valls, pàg. 2.

¹¹ "Les Festes del Centenari": *La Veritat*, núm. 104, 23 de gener de 1909, Valls, pàg. 1-2.

¹² "Les Festes del Centenari": *La Veritat*, núm. 104, 23 de gener de 1909, Valls, pàg. 1-2. *La Crònica de Valls*, núm. 188, 23 de gener de 1909, Valls, pàg. 2.

Detall de l'exposició d'antiguitats feta a l'antic convent del Carme amb motiu de les festes del centenari de la batalla del Pont de Goi.
(AMV / Cedida per Antoni Mialet Gibert)

Entre aquests actes, cal destacar l'exposició d'art i objectes antics, la primera exposició que es feia relacionada amb la història de Valls, la qual fou una iniciativa d'Indaleci Castells. En els dies previs al 23 de gener, s'assignà com a local per l'exposició l'espaiosa sala d'actes de l'antic convent del Carme, i es nomenà una comissió que havia de recollir tot tipus d'objectes i antiguitats, no només dels anys de la Guerra del Francès, sinó també de qualsevol moment de la història de Valls. Amb aquest objectiu, es repartiren uns fulls a les famílies, convidant-les a aportar a l'exposició qualsevol objecte amb valor històric o artístic que tinguessin. Lògicament, la comissió es comprometia a retornar als seus propietaris els objectes exposats una vegada l'exposició tanqués les seves portes.¹³ L'important grau de participació directa de l'alcalde en la preparació d'aquest centenari el constatem continuament al llarg d'aquells dies, no només en les gestions que feia i en les seves iniciatives respecte als actes del programa de festes, com l'abans mencionada de l'exposició, sinó també en detalls com ara el fet que el dia 22 de gener Castells, acompanyat d'alguns membres de les comissions organitzadores, va anar fins el Pont de Goi per fixar personalment el punt on s'havia de celebrar la missa de campanya.¹⁴

¹³ La comissió estava formada per: Policarpo Montserrat, Josep Pont, Josep Termens, Josep Gazo, Fidel de Moragas, Joan Baptista Vives, Miquel Màndoli, Climent Climent, Batista Roca i Ramon Abelló. *La Veritat*, núm. 104, 23 de gener de 1909, Valls, pàg. 2. *La Crònica de Valls*, núm. 189, 30 de gener de 1909, Valls, pàg. 2.

¹⁴ *La Veritat*, núm. 104, 23 de gener de 1909, Valls, pàg. 3.

Però, enmig de l'entusiasme general que s'havia desfermat des de feia unes setmanes, també van sorgir veus crítiques a la celebració d'una derrota, les quals sembla que procedien d'un grup polític opositor.¹⁵ Així, a final de gener, sota els pseudònims d'Antino i Reveure es publicaren a la premsa uns articles que desprestigiaven el fet històric de la batalla i la seva commemoració, tot considerant-la una derrota vergonyosa i ignominiosa, i especialment carregaven contra el general Teodor Reding, a qui tractaven de fatxenda, inepte i imprudent.

La resposta dels articulistes de la premsa local fou unànime i s'oposà amb fermesa als arguments que plantejaven els articles d'Antino i Reveure, a qui consideraven poc patriotes, vils d'esperit i sobretot poc coneixedors de la història de la batalla i dels seus protagonistes.¹⁶ La reacció dels setmanaris vallencs va acabar esmorteint les veus crítiques, i aquestes ja no es feren sentir més a la premsa, tot i que la polèmica no va desaparèixer potser fins acabades les festes, pel que s'extreu del fet que a *La Crònica de Valls* del 20 de febrer encara es publicaren dos articles que feien front als arguments d'aquella minoria que s'oposava acèrrimament a la celebració del centenari de la batalla.¹⁷

Tornant a l'organització de les festes, al llarg dels primers dies de febrer es va acabar de concretar el programa d'actes de les festes del Pont de Goi. Quan aquest va quedar completament enllestit, l'Ajuntament va celebrar una sessió extraordinària el dia 13 de febrer per tal d'aprovar-lo. El secretari va llegir el projecte de programa, que fou aprovat per unanimitat. Cal dir que els setmanaris locals, els cartells i els programes de mà de les festes impresos en aquelles dates van reproduir completament fins a l'última coma el text del programa d'actes presentat a l'Ajuntament.¹⁸

Finalment, enmig de l'entusiasme general de la població i amb la majoria de les fàbriques tancades perquè els obrers poguessin gaudir de les festes, el migdia del divendres 26 de febrer s'iniciaren els actes de les festes del centenari de la batalla del Pont de Goi. El tret de sortida de les festes commemoratives el va donar un tritlleig general de campanes i diverses salves de morterets, que anunciaven el començament de les festes, mentre pels carrers de la població, que presentava els balcons dels edificis engalanats amb domassos, tenia lloc una cercavila amb els gegants, nanos, les colles de castellers, i els balls de la Primera, de Bastonets, de la Rosaura i de Serrallonga, acompanyats per una banda de música. Al mateix temps, a l'Ajuntament i als locals del Centre de la Unió Republicana i de la Societat Fomento Obrero es repartien bons als pobres.

A les quatre de la tarda, la corporació municipal i la comissió organitzadora de l'ex-

¹⁵ VENTURA SOLÉ, D.: *Batalla de Valls. Pont de Goi, 25 de febrer de 1809*. Valls, 1983, pàg. 55.

¹⁶ "Nostre poble y'l Centenari": *La Veritat*, núm. 106, 6 de febrer de 1909, Valls, pàg. 1. "El Inri": *La Crònica de Valls*, núm. 190, 6 de febrer de 1909, Valls, pàg. 1-2. "Un catalanista solidari: Vileta d'esperit": *La Crònica de Valls*, núm. 190, 6 de febrer de 1909, Valls, pàg. 2. ROQUERET: "Al Antino": *La Crònica de Valls*, núm. 190, 6 de febrer de 1909, Valls, pàg. 2.

¹⁷ "Aclaració": *La Crònica de Valls*, núm. 192, 20 de febrer de 1909, Valls, pàg. 1. "Un catalanista Solidari: Serenantse". *La Crònica de Valls*, núm. 192, 20 de febrer de 1909, Valls, pàg. 1.

¹⁸ Programa de mà dels actes del centenari "Centenario de la batalla del Pont de Goy. 1809-Valls-1909". Valls, Impremta Castells, 1909. AMV. Fons Municipal de Valls. Llibre d'Actes Municipals, 1908-1909, pàg. 25r-27r. *La Crònica de Valls*, núm. 192, 20 de febrer de 1909, Valls, pàg. 2. *La Veritat*, núm. 108, 20 de febrer de 1909, Valls, pàg. 2.

posició d'antiguitats, acompanyats pels gegants, castellers, balls populars i una banda de música, es dirigiren a l'antic convent del Carme, on Indaleci Castells inaugurà l'exposició d'art antic. Una vegada obertes les portes, i al llarg dels quinze dies següents, l'exposició fou visitada per una gran quantitat de vallencs, que en quedaren gratament sorpresos.¹⁹ Entre els visitants que elogiaren l'organització de l'exposició, el seu contingut (amb més d'un miler d'objectes exposats) i el treball de la comissió, hi hagué el pintor Galofre Oller, l'escultor Anselm Nogués i l'historiador Emili Morera. A les set de la tarda, la imatge de la Verge del Lledó fou portada en solemne processó a l'església de Sant Joan, on a les nou del vespre es cantaren completes amb la nau plena de gom a gom. Tant la façana del l'església del Lledó com el campanar de Sant Joan foren il·luminats per a l'ocasió, mentre que els altars majors estaven engalanats. En sortir les autoritats locals, tornaren a actuar els balls populars mentre els xiquets aixecaven castells a la plaça del Blat.

L'endemà, dissabte 27, les matinades, acompanyades pels gegants, xiquets i balls despertaren els vallencs. A les deu del matí, les autoritats locals, acompanyades pel Comandant General dels Sometents, i els elements de cultura populars abans mencionats, es dirigiren a l'església de Sant Joan per assistir als oficis divins. Una vegada més, en sortir de l'església, els xiquets aixecaren castells a la plaça del Blat. Mentre tenia lloc aquest acte religiós entraven a Valls les forces de l'exèrcit que havien de prendre part en els actes commemoratius: el regiment de cavalleria de Cazadores de Tetuan i una companyia d'infanteria del regiment de Luchana, amb la bandera i la banda de música. A les sis de la tarda, totes aquestes forces militars, les autoritats locals, el general Ruiz Rañoy, el Governador Civil de Tarragona, eclesiàstics i gremis vallencs acompanyaren la imatge de la Verge del Lledó en solemne processó de retorn al seu cambril. Com a curiositat diré que en el transcurs d'aquesta processó, la bandera de la ciutat fou custodiada per un escamot de Mossos d'Esquadra vinguts expressament de Barcelona.

Els actes de dissabte finalitzaren a quarts d'onze de la nit amb la retreta que organitzà el Club Velocipedista. Aquesta va consistir en una cavalcada pels carrers de la ciutat, en què van prendre part els balls populars, el regiment de cavalleria de Tetuan, altres genets, ciclistes i una carrossa amb motius al·legòrics de la guerra del Francès.

El matí del darrer dia de les festes, el diumenge 28, una multitud de vallencs i de veïns dels pobles del voltant i de les comarques properes envairen els camins que porten al Pont de Goi per tal d'assistir a la missa de campanya que s'hi havia de celebrar. Cap a dos quarts de deu, les forces de l'exèrcit i el sometent de Valls sortiren de la ciutat acompanyats d'una representació de la Creu Roja de Tarragona i de la Creu Roja de Valls, tot precedint les autoritats que assistiren a l'acte. Cal dir que en aquelles dates la Creu Roja de Valls estava en procés de formació i que començà les seves activitats amb aquesta missa de campanya, on, juntament amb els seus companys tarragonins, va donar assistència a les persones que patiren accidents a causa de la gran aglomeració de públic.²⁰

¹⁹ En els deu primers dies, hi anaren 8.000 persones. *La Crònica de Valls*, núm. 194, 8 de març de 1909, Valls, pàg. 3.

²⁰ BENAIGES BUYÓ, P.: *La Creu Roja vallenca dins la nostra societat (1909-1980)*. Vivències i records. IEV, Valls, 1996, pàg. 12-14.

En arribar al Pont de Goi, les autoritats, formades pels ajuntaments de Valls i Alcover; Garcia Alie, governador civil de Tarragona; el general Torreblanca, governador militar de Tarragona; el general Ruiz Rañoy; el Dr. Joan Coromines, representant de l'arquebisbe de Tarragona, i diversos jutges i diputats, entre altres personalitats, es situaren a l'esquerra del molí del Pont de Goi per assistir a la missa. Allí s'havia improvisat un altar damunt d'una plataforma.

Al peu del molí hi havia la bandera de la vila, custodiada pels Mossos d'Esquadra, el sometent, les forces d'infanteria, els balls populars, i les corals Aroma Vallense, la del Centro Tradicionalista i La Dalia d'Alcover. A l'altra riba del Francolí, havia format el regiment de cavalleria de Cazadores de Tetuan. Una veritable multitud de vallencs i de veïns dels pobles de la rodalia omplien les dues ribes del riu. Segons la premsa local i l'Ajuntament de Valls, en aquell paratge s'havien concentrat prop de vint-i-cinc mil persones per assistir a l'acte principal del centenari. Valls havia quedat pràcticament desert.²¹

La missa va començar cap a les onze i fou oficiada per Enric Coll, capellà castrense del regiment de Cazadores de Tetuan. Una vegada acabada la missa, el representant de l'arquebisbe va beneir la creu commemorativa. Tot seguit, la Societat Colombòfila de Barcelona deixà anar sis-cents coloms missatgers, es dispararen coets japonesos, i les corals presents i els nens i nenes de les escoles públiques cantaren cançons patriòtiques. L'acte finalitzà amb l'aixecament de castells damunt del Pont de Goi i, a partir de la una, les tropes, les autoritats i la multitud que omplia aquell paratge van iniciar el seu retorn cap a Valls.

L'èxit fou absolut, tal com deixà escrit el secretari de l'Ajuntament a l'acta de la sessió del 4 de març: "La satisfacció era general: podia leerse en todos los rostros. La fiesta resultó tan solemne, tan hermosa y tan grande que se hace imposible explicarla fielmente."

En tornar a la ciutat, l'Ajuntament va convidar la resta d'autoritats a un banquet, el qual fou servit a la sala de plens. Els actes de les festes continuaren a partir de les cinc de la tarda amb el repartiment de premis a la virtut i el treball, que tingué lloc al claustre de l'antic convent del Carme. Seguidament, el doctor Jaume Valls, rector del Carme, féu un discurs en què lloà la virtut i el treball. Finalment, les festes acabaren aquella nit amb diversos concerts i un castell de focs que es disparà al passeig de l'Estació.²²

L'endemà, Valls tornava a la normalitat, després d'haver celebrat amb gran èxit unes festes en les quals havia pres part la immensa majoria de la població, i que esdevenien similars, i en el cas d'alguns actes —com ara el de la missa de campanya— superiors, almenys pel que fa a la participació ciutadana, als que se celebraren per les Festes Decennals de la Candela de les darreres dècades del segle XIX i de les primeres del XX.

²¹ L'any 1900, Valls tenia 12.625 habitants. Per tant, podríem dir que s'hi va traslladar pràcticament tota la població de la ciutat i els veïns dels municipis propers. DD.AA.: *Gran geografia comarcal de Catalunya. El Camp de Tarragona*. Vol. V, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1992, 2a ed., pàg. 247.

²² AMV. Fons Municipal de Valls. Llibre d'Actes Municipals, 1908-1909. Acta de la sessió del 4 de març de 1909, pàg. 30r-33v. *La Crònica de Valls*, núm. 194, 8 de març de 1909, Valls, pàg. 1-3. *La Veritat*, núm. 110, 6 de març de 1909, Valls, pàg. 1-3.

Diverses corals, balls populars, membres de la Creu Roja i públic en general, al moli. Al fons, la plataforma des d'on s'oficià la missa, amb un escamot de soldats, les autoritats i més públic. (AMV / Fons Josep Ollé Rivarés)

Durant els dies següents, l'expectació que havien generat les festes es manifestà de nou en les diverses sessions de cinema en les quals l'empresa Cine-Valls projectà una pel·lícula que recollia els actes del centenari de la batalla del Pont de Goy.²³

Per altra banda, davant de la gran afluència de públic que visitava l'exposició d'antiguitats, la comissió organitzadora ajornà la seva clausura fins el 21 de març.²⁴

La bona acollida que generà l'exposició d'antiguitats va fer que molts vallencs s'adonessin del patrimoni històric i artístic que s'amagava a les golfes i a l'interior de moltes cases, i que es plantejessin per primera vegada la possibilitat que Valls disposés d'un museu permanent d'art i antiguitats. Aquesta proposta també fou presentada pels regidors Ricard Pallarès, Josep Trilla, Antoni Masagué i Josep Gasó en la sessió del Ple de l'Ajuntament del 25 de març de 1909. Al mateix temps, els esmentats regidors plantejaven la possibilitat d'aprofitar l'estat de l'opinió pública, sensible en aquell moment a les qüestions de caràcter cultural, per complir l'acord del 13 d'abril de 1905 sobre la creació d'una biblioteca municipal popular. Si bé la corporació municipal va aprovar el dictamen presentat per aquell grup de regidors respecte al museu i la biblioteca, a

²³ Aquesta pel·lícula, que portava per títol *Las fiestas conmemorativas de la batalla del Pont de Goy*, també fou projectada a la sala Mercè de Barcelona. *La Crònica de Valls*, núm. 194, 8 de març de 1909, Valls, pàg. 3. I *La Veritat*, núm. 110, 6 de març de 1909, Valls, pàg. 3.

²⁴ *La Crònica de Valls*, núm. 195, 15 de març de 1909, Valls, pàg. 2.

diferència d'aquesta segona, que seria una realitat al cap d'uns anys, el projecte de crear aquell museu municipal no va anar més enllà.²⁵ És més, l'exposició també tingué una important vessant negativa, de la qual ja es queixaven aquell grup de regidors i altres veus a la premsa: va atraure antiquaris forasters que van fer el seu negoci adquirint molts dels objectes exposats, que així s'allunyaren de Valls per sempre.

A més del trist final de molts dels objectes de l'exposició, un altre protagonista de les festes va ser víctima d'un acte vandàlic, que la premsa va atribuir als grups polítics que havien intentat boicotejar la celebració de les festes. Em refereixo a la creu commemorativa de la batalla, que, al cap d'un mes d'haver estat beneïda, fou enderrocada i trossejada per uns desconeguts, se'n mantingué només dempeus el basament.²⁶

L'èxit de les festes i la bona organització de l'ampli ventall d'actes celebrats foren, tal com hem dit, gràcies, en gran part, a Indaleci Castells, i així ho va reconèixer la corporació municipal en la sessió del Ple de l'Ajuntament del dia 4 de març, quan el regidor Josep Trilla féu ús de la paraula per dir que aquesta:²⁷

[...] estima que la parte activa que ha tomado la Alcaldia en la organización de los festejos reseñados y el brillante éxito alcanzado, que se debe en primer lugar a la acertada dirección que la presidencia supo imprimir a las mismas, merece la especial atención de la Corporación municipal, que a su atender debe consignar un voto de gracias en favor del Sr. Alcalde. Y el Excmo. Ayuntamiento mostrándose unánimemente conforme con las manifestaciones del Sr. Trilla, acordó consignar el voto de gracias por éste propuesto.

La important tasca realitzada per Indaleci Castells en l'organització de les festes del centenari també va rebre el reconeixement del rei Alfons XIII, el qual el 27 de març d'aquell any li va concedir la Creu del Mèrit Militar (segona classe), amb distintiu blanc.²⁸

El darrer projecte relacionat amb aquest centenari fou la proposta (plantejada per l'alcalde a la sessió del Ple de l'Ajuntament del 25 de març) de confeccionar una medalla commemorativa de les festes, tal com havien fet altres municipis, com ara Saragossa i el Bruc. La corporació hi estigué d'acord i autoritzà l'alcalde a iniciar les gestions necessàries per fer-ho possible.²⁹

Indaleci Castells hi va treballar amb entusiasme i, al cap d'uns mesos, el 20 de juny, presentà el projecte de la medalla a la corporació municipal, que hi estigué d'acord i inicià les gestions corresponents per tramitar el permís de concessió de la medalla al

²⁵ AMV. Fons Municipal de Valls. Llibre d'Actes Municipals, 1908-1909. Acta de la sessió del 25 de març de 1909, pàg. 39r-40r.

²⁶ *La Crónica de Valls*, núm. 198, 3 d'abril de 1909, Valls, pàg. 2. *La Veritat*, núm. 114, 3 d'abril de 1909, Valls, pàg. 1.

²⁷ AMV. Fons Municipal de Valls. Llibre d'Actes Municipals, 1908-1909. Acta de la sessió del 4 de març de 1909, pàg. 33v.

²⁸ Arxiu particular de la família Castells.

²⁹ AMV. Fons Municipal de Valls. Llibre d'Actes Municipals, 1908-1909. Acta de la sessió del 25 de març de 1909, pàg. 40v-41r.

La creu commemorativa de la batalla del Pont de Goi, envoltada d'una multitud de persones que assistiren a aquell acte a la riba del Francolí. (AMV / Fons Josep Ollé Rivarés)

president del Consell de Ministres, perquè així fos declarada condecoració oficial per part del Govern. El projecte va avançar força, ja que es va acordar el disseny que havia de tenir la condecoració, inspirat en el de la medalla que va concedir Ferran VII l'any 1815 a tots aquells que havien pres part en la batalla de Valls, i fins les diferents categories de la medalla (or, plata i bronze) i qui tenia dret a reclamar-la.³⁰

Però a partir d'aquesta data ja no trobem cap més referències d'aquesta commemoració als llibres d'actes municipals. Probablement, el fet de que l'1 de juliol d'aquell any es produís la constitució del nou ajuntament per al proper bienni, i que Fidel de Moragas substituís Indaleci Castells en el càrrec d'alcalde, va fer aturar les gestions per fer oficial la medalla commemorativa, en donar prioritat a altres assumptes relacionats amb la ciutat.³¹

Així, anaren passant els mesos, i, a la llarga, amb el pas del temps, el projecte restà oblidat i no veié la llum.

³⁰ AMV. Fons Municipal de Valls. Llibre d'Actes Municipals, 1908-1909. Acta de la sessió del 20 de juny de 1909, pàg. 59r-61r. Acta de la sessió del 24 de juny de 1909, pàg. 71r-77v.

³¹ En aquella data, Fidel de Moragas i Rodes ocupà el càrrec d'alcalde de manera interina, fins el dia 8 d'aquell mes. AMV. Fons Municipal de Valls. Llibre d'Actes Municipals, 1908-1909. Acta de la sessió de l'1 de juliol de 1909, pàg. 78v-81r. Acta de la sessió del 8 de juliol de 1909, pàg. 81v-82v.

HOTEL **H** CLASS
VALLS

Pla. President Tàrradellas
11010, 97240 - 42880 - 17111
977 60 80 90
977 60 80 90
www.hotelclassvall.com

Al servei de l'oci i el negoci

elTast
C/Pla. President Tàrradellas, 11010, 97240 - 42880 - 17111
na Mediterrània
50m² menjador i sala

elTast
RESTAURANT

977 60 80 90

C/Pla. President Tàrradellas, 11010, 97240 - 42880 - 17111
VALLS